

SLOVENŠČINA, 4. razred

UČNA TEMA: Železni prstan – slovenska ljudska pravljica

POTEK URE

Ponovimo značilnosti ljudske pravljice.

Danes bomo spoznali še eno pravljico, ki ti lahko služi kot osnova za govorni nastop ...

Železni prstan

bajta – majhna, preprosta hiša

breme – težava, skrb, nadloga

krajcar – v stari Avstriji kovanec z vrednostjo ene stotine goldinarja (zlatnika ali srebrnika); denar sploh

V bajti na kraju vasi je živel nekoč siromašna žena, ki je imela sina edinca. S težkim delom je mati preživljala sebe in otroka. Ko je sin dorastel v dečka, je spoznal, kako težko jima je življenje. Odločil se je zato, da ne bo več v breme siroti materi, in je sklenil, da si poišče kruha pri drugih ljudeh.

Stopi v službo in ko zasluži tri krajcarje, se ga poloti želja, da bi šel po svetu za kruhom in za srečo. Poslovi se od matere, vzame s sabo tri krajcarje in se odpravi na pot.

Dolgo hodi po poti in naposled prispe v neznano vas. Lačen je in že se odloči, da si kupi za krajcar kruha, kar zagleda na vasi gručo otrok, ki kamenjajo starega in bednega psa. Zasmili se mu žival, pa stopi k otrokom in jih prosi, naj puste psa pri miru. Hudobneži se mu posmehujejo in še dalje obmetujejo žival s kamenjem. Tedaj jim reče deček:

»Pustite meni psa, dam vam krajcar!«

Otročaji so zadovoljni, vzamejo krajcar in prepuste žival dečku.

Potuje dalje po svetu v soncu in vročini in ob njegovi strani hodi pes. Na potu ga žival ogovori in pravi:

»Življenje si mi rešil. Kako naj te poplačam? Pri tebi ostanem, morda me boš kdaj še potreboval.«

Tako korakata dalje po svetu.

Po dolgi, dolgi hoji prispe deček v drugo vas. Truden in lačen je od dolge poti in že si hoče kupiti za krajcar kruha, kar zagleda na mostu nad globoko vodo kup otrok z vrečo v rokah. Stopi k njim in jih vpraša, kaj imajo v vreči, in otroci mu povedo, da so zavezali vanjo staro mačko, ki jo bodo zdaj vrgli v valove. Dečku se žival zasmili, pa poprosi otroke, naj jo dajo njemu in on jim plača krajcar. Otroci odvežejo vrečo in mu dajo mačko, deček pa seže v žep ter jim izroči krajcar.

Od tu potuje deček dalje po svetu. Z njim hodita pes in mačka. Med potom se oglasi mačka in pravi:

»Življenje si mi otel. Kako naj ti poplačam? Pri tebi ostanem, morda me boš še potreboval.«

Dolgo hodi deček v spremstvu psa in mačke, ko pride do zelenega pašnika. Na pašniku, tik ob poti, zagleda pastirja, ki vihti dolgo palico in ubija pisano kačo.

»Kaj delaš?« vpraša deček pastirja. In pastir mu odgovori:

otéti – rešiti

»Grdo kačo ubijam.«

A tudi ta žival se dečku zasmili, zato prosi pastirja, naj jo prepusti njemu. Obljubi mu krajcar za plačilo. Pastir vzame denar in mu prepusti kačo.

Tako potujejo naprej deček, pes, mačka in kača. Na potu se kača oglasi in pravi:

»Življenje si mi otel. Kako naj ti poplačam? S tabo ne morem hoditi po svetu, ker sem preveč osovražena; zato pojdi v grad mojega očeta, kralja vseh kač, dala ti bom železni prstan in dokler ga boš imel, se ti bo izpolnilo vse, kar boš želel. Pomni pa dobro, kar ti še povem! Ko pridemo do gradu, se ustavi pred vhodom, in ko ti bom vrgla prstan v roke, se ulezi na tla; kajti takrat se bo moj oče, kralj vseh kač, hudo razsrdil in bo zamahnil z repom, da se bo zemlja stresla.«

Deček odgovori, da je vse razumel in da bo storil, kakor mu je svetovala kača.

razsrditi – zelo razjeziti

Ilustracija: Maksim Gaspari

Ilustracija: Maksim Gaspari

dospeti – priti, prispeti

Prek pašnika dospe deček v spremstvu živali pod visoko goro. Od tod plezajo po strmini med grmovjem in med skalami, kakor jim kača kaže pot. Pridejo pod vrh gore. Tam je bila visoka in navpična skala in pod to skalo je bil grad kralja vseh kač. Kača pripelje dečka do vhoda in mu reče, naj tam počaka. Sama se splazi v grad in po kratkem času mu vrže v roke železni prstan. Deček ga vzame, nato se vrže hitro na tla, kakor mu je bilo naročeno. Takrat zašumi kakor vihar in kralj vseh kač zamahne s tako silo pred vhodom, da se zemlja strese. Nato se vse pomiri.

Deček vstane in se vrne v dolino. Dolgo že ni jedel, zato je bil lačen. No, sedaj mu je vse lažje kot prej. Usede se kraj poti in si poželi jedi, in glej, že so pred njim. Naje se in nasiti tudi živali, nato krene proti domu, da osreči mater in sebe.

zveseliti se – razveseliti se

ubog – reven, siromašen

Zveseli se mati, ko ugleda sina, čeprav se je vrnil navidezno ubog, kakor je bil prej. Deček pa ji ničesar ne pove.

Zvečer gresta mati in sin počivat. Ko se uležeta v posteljo in ko mati zaspi, si deček zaželi, da bi bila na kraju, kjer je domača hiša, prelepa palača z visokimi okni in prostranimi sobami. V teh sobah naj bi bila lepa oprava in draga posoda. Mati in on naj bi se zbudila v mehkih in lepih posteljah. V omarah naj bi bila najlepša oblačila in v izbi na mizi naj bi bila najboljša jedila. Okoli palače naj bi se razprostiral prelep vrt in v njem naj bi cvetele pisane cvetlice.

Kar je deček mislil, to se je tudi zgodilo.

Ko se mati zjutraj zbudi, se zelo začudi. Namesto v stari bajti se znajde v prelepi palači, namesto na trdi postelji se zbudi v prelepi sobi, na mehkih blazinah. Vstane in gre iz sobe v sobo in druga je lepša od druge. Pride v izbo in vidi mizo, obloženo z najboljšimi jedili. Naposled stopi v sobo k sinu in ga vpraša v strahu in veselju, kako je mogoče, da se je vse tako spremenilo. Deček ji pove vse po vrsti, kako je hodil po svetu, kaj je doživel in kako je dobil železni prstan.

Zdaj živita mati in sin srečno in veselo. Ničesar jima ne manjka; kar si le poželita, vse se jima izpolni.

S časom doraste deček v mladeniča in mati se postara, da ne zmore več vseh hišnih opravil. Odloči se mladenič, da se poroči. Reče torej materi:

»Grem, da si poiščem nevesto in jo pripeljem na dom. Tako boste živeli v miru in ne bo vam treba toliko delati in skrbeti.«

Odpravi se mladenič in gre naravnost h kralju tiste dežele ter ga prosi, naj bi mu dal hčer za ženo. Kralj se zavzame in se skoraj razhudi, češ, kako si upa preprosti človek prositi za roko njegove hčerke. A slišal je o mladeničevi sreči in o prelepi palači, pa si misli:

»Kar tako ga ne odženem; postavim mu pogoje in ker jih ne bo mogel izpolniti, bo moral oditi praznih rok.«

Obrne se k mladeniču, ki mirno čaka njegove besede, ter mu pravi:

»Dam ti hčer za ženo, ako postaviš na moj vrt najlepšo in največjo smreko, ki raste v gozdu.«

Drugo jutro vstane kralj ob zori in se nemalo začudi, ko vidi v vrtu največjo in najlepšo smreko, kar jih je bilo v gozdu. A tudi sedaj se obotavlja in noče dati snubcu besede. Reče mu drugič:

»Dam ti hčer za ženo, ako zgradiš poleg mojega gradu palačo iz samega stekla.«

Naslednji dan vstane zelo zgodaj in poleg gradu ugleda palačo iz samega stekla. Še v tretjič pravi mladeniču:

»Dam ti svojo hčer za ženo, ako narediš, da bo peljala od tvoje palače do mojega gradu široka cesta in da bodo rasla ob cesti najlepša drevesa, pa tako, da bo vsako drugačno in da bo na vsakem drevesu prepevala druga ptica.«

Tretji dan kralj zarana vstane in vidi, da drži od njegovega gradu do mladeničeve palače široka cesta in da rastejo ob cesti drevesa, od katerih je vsako drugačno, in poje na vsakem drevesu druga ptica.

Sedaj se kralj ne more več ustavljati; vda se ter obljubi mladeniču svojo hčer v zakon.

Bilo pa je tako, da je ljubila kraljeva hči princa iz sosednje dežele in je nanj čakala, da pride in jo zasubi. Zdaj izve, da jo je oče oblju-

ako – če

zarana – zgodaj zjutra

bil drugemu v zakon. Očetovi volji se ne more upirati, a v srcu sklene, da se bo maščevala nad mladeničem.

Kralj priredi bogato gostijo in mladenič ter princesa se poročita. Po poroki odpelje mladi mož svojo ženo v novi dom in njegova mati jo sprejme radovoljno in z odprtimi rokami.

Kraljeva hči je navidezno zadovoljna. Prijazna je do mladeniča in njegove matere. Mladenič je vesel, ker misli, da je osrečil nevesto, mater in sebe. Pa čeravno se nevesta dobrika mlademu možu, kuje v srcu naklepe in komaj čaka, da bi se ga iznebila.

Nekoč, ko najde kraljeva hči mladeniča na samem, ga vpraša sladko in zaupljivo:

»Povej mi, kako je to, da lahko narediš vse, kar hočeš?«

Mladenič se spočetka obotavlja, a naposled ji vse zaupa in ji pove, da ima železni prstan, in kar si želi, vse se mu izpolni. Nato vpraša kraljeva hči:

»In kje hraniš prstan?«

On ji pove, da ga nosi privezanega na vrvici okoli vratu.

Ko gresta zvečer počivat in ko mladenič zaspil, se skloni kraljeva hči nad njim, mu odpne srajco, prereže s škarjami vrvico in mu vzame prstan.

Drugo jutro se mladenič zbudi in ne more verjeti svojim očem.

Znajde se v bajti, ki sta jo imela z materjo, preden je dobil železni prstan. Lepe palače ni bilo nikjer, pa tudi princesa je izginila. Žalosten in potrht hodi okoli in ne ve, kaj bi počel; pa stopita k njemu pes in mačka ter ga ogovorita:

»Pojdimo iskat prstan, morda ga le najdemo. Služiti ti hočeva in kar želiš, vse narediva.«

Mladenič je zadovoljen in vsi trije se odpravijo po svetu iskat čudodelni prstan. Hodijo skozi mesta in vasi, skozi globoke gozdove in preko razsežnih planjav in pridejo naposled do velike puščave. Gredo skozi puščavo in ne vidijo nikjer ne bilke ne drevesa, ne studenca ne človeškega bivališča in ko pridejo onkraj puščave, zagledajo pred sabo široko morje. Ustavijo se na morskem bregu in mladenič je še bolj

Ilustracija: Maksim Gaspari

dobrikati se – izkazovati komu prijaznost z namenom pridobiti si naklonjenost

žalosten. Pes in mačka pa ga tolažita in mu rečeta:

»Tu ostani in naju počakaj; midva greva v vodo ter preplavava morje, in če najdeva železni prstan onkraj morja, ti ga prineseva.«

Mladenič je zadovoljen in živali skočita v vodo. Plavata noč in dan po morju in tretje jutro dosežeta drugi breg ter stopita na suho. Hodita po tuji deželi in ne hodita dolgo, ko prideta do prelepega gradu. Ustavita se pred obzidjem, a v grad ne moreta, kajti vrata so bila zaprta. Pa gresta okoli obzidja in prideta do drevesa tik ob zidu. Ustavita se in mačka pravi psu:

»Tukaj me počakaj; jaz splezam po drevesu na zid in grem od tod v grad in pogledam, ali je v njem železni prstan.«

Mačka spleza na drevo, z drevesa skoči na zid, z zidu na tla. Sedaj gre v grad in zamijavka, kakor je pri mački v navadi. Takoj prihiti kraljeva hči, pogleda mačko in pravi princu iz sosednje dežele, s katerimi je sedaj tu živela:

»Glej, prav tako mačko smo imeli na prejšnjem domu! Naj ostane kar pri nas, nam bo vsaj miši lovila.«

Mačka ostane v gradu in stika skrivaj po vseh kotih in po vseh prostorih, da bi našla železni prstan, a vse zaman. Povsod je že bila, vse preiskala, le v princesino sobo se ji še ni posrečilo priti. Nekoč najde vrata v to sobo odprta; zmuzne se skozi in skoči pod postelji, da bi se skrila. Tako čaka večera in noči.

Zvečer prideta princ in princesa v sobo, in ko se uležeta k počitku ter zaspita, se splazi mačka izpod postelje in išče po sobi, da bi našla železni prstan. Kar zagleda drobno miško in hop, plane nanjo ter jo zagrabi. Miška pa se oglasi in pravi:

»Pusti me živeti, za plačilo ti poiščem in prinesem železni prstan.«

Mačka jo izpusti in miška steče pod omaro ter prične glodati les. Gloda, gloda in naposled pregloda v omaro. Zleze vanjo in prinese ven železni prstan. Izroči ga mački, sama pa skoči v luknjico.

Zdaj premišlja mačka, kaj naj naredi, da pride neopažena iz sobe. Pa začne mijavkati in mijavka, dokler se ne zbudi princesa, ki vstane iz postelje ter jo zapodi skozi vrata.

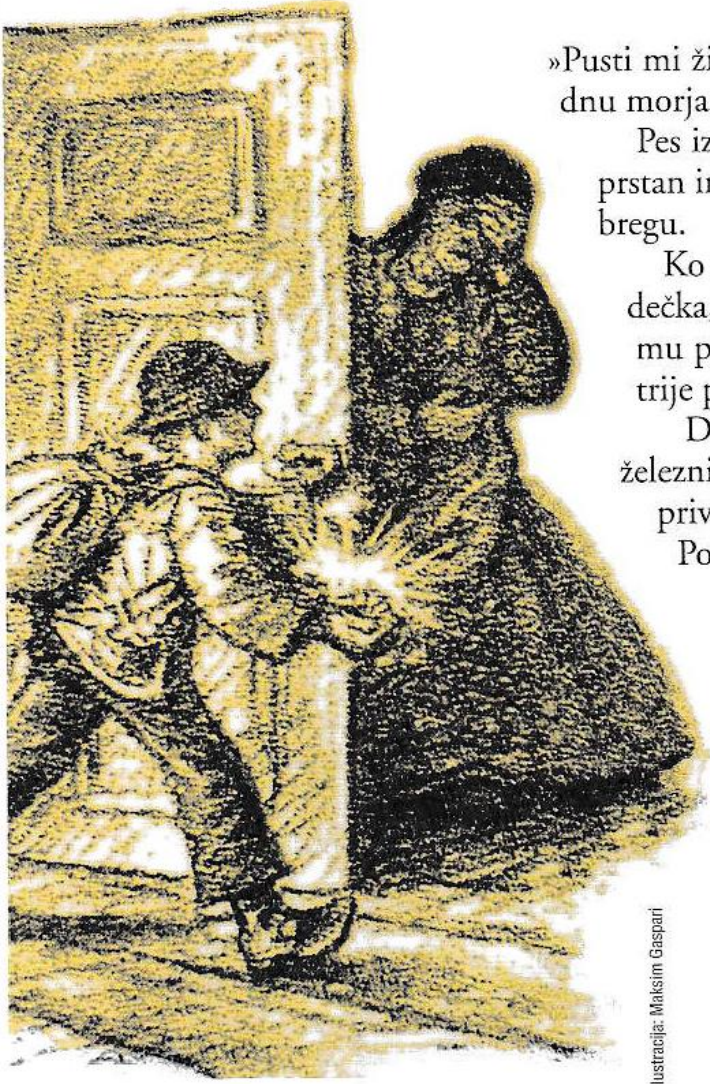
Mačka nese železni prstan iz gradu, skoči na obzidje in spleza po drevesu na tla. Tu najde psa in mu pove, da je našla, kar sta iskala.

Sedaj potujeta zopet proti domu. Prideta do morja, skočita v vodo in plavata proti drugemu bregu. Ko pa sta sredi morja, reče pes:

»Daj, da nesem jaz prstan! Ničesar še nisem storil za gospodarja, da bi mu poplačal dobroto, ko me je rešil hudobnežem iz rok.«

Mačka se brani in mu noče dati prstana in tako se prepirata, v prepiru pa pade mački prstan iz ust v morje.

Hudo žalostna sta oba. Molče plavata dalje. Zgodi se pa, da priplava mimo psa zlata riba. Pes jo popade, a riba ga prosi:

Ilustracija: Maksim Gaspari

»Pusti mi življenje; za plačilo ti prinesem železni prstan, ki leži na dnu morja.«

Pes izpusti ribo; riba splava v globino morja, prinese železni prstan in mu ga da. Zopet sta živali veseli in plavata hitro proti bregu.

Ko priplavata pes in mačka tretji dan k bregu, najdeta tam dečka, ki ju je čakal. Pes mu izroči železni prstan in mačka mu pripoveduje, kje in kako ga je dobila. Zdaj se vrnejo vsi trije proti domu.

Doma pove sirotni mladenič materi, da je zopet našel železni prstan, in tudi ona je srečna in vesela. In mladenič priveže železni prstan na vrvico ter si ga obesi okoli vratu.

Potem si misli in reče:

»Princ in princesa naj živita odslej v tej revni bajti, mi pa se preselimo v prelepi grad onkraj morja.«

In zgodilo se je tako.

Železni prstan je slovenska ljudska pravljica, prvič objavljena v pisni obliki v zbirki Slovenske narodne pravljice, ki jo je uredil Alojzij Bolhar leta 1952, z ilustracijami Maksima Gasparija.

Pravljica pripoveduje o sinu revne ženske, ki se odpravi v svet in s svojo usmiljenostjo pridobi naklonjenost živali in železni prstan, s katerim se mu izpolnijo vse želje. Osreči mater in se poroči s kraljevo hčerjo, ki pa mu prstan ukrade. Mladenič ga s pomočjo živalskih pomočnikov najde in se maščuje ženi.

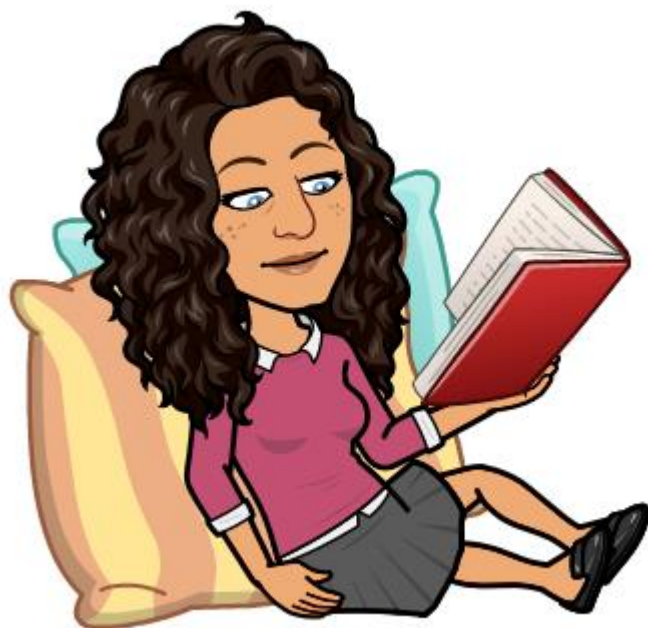
Sporočilo pravljice

Kdor je dober in usmiljen, pa čeprav reven, bo prejel plačilo za svojo dobroto.

Za boljše razumevanje prebrane pravljice bomo rešili priložen učni list.

Lahko delate v parih.

Ob koncu ure bomo pregledali zapise.

ŽELEZNI PRSTAN – slovenska ljudska pravljica

Ime: _____ Datum: _____

1. Glavna pravljичna oseba je _____, ki je odšel od doma, ker _____

2. Pravljico razdeli na tri dele. _____

---

3. Dopolni preglednico.

Osebe, ki nastopajo v prvem delu	
Osebe, ki nastopajo v drugem delu	
Osebe, ki nastopajo v tretjem delu	

4. V prvem delu pravljice junak med svojim popotovanjem naleti na živali v stiski. Kako se odzove ne njihovo stisko?

---

5. Dopolni preglednico.

Živali	Kraj srečanja	Obljuba živali
pes	neznana vas	Pri tebi ostanem, morda me boš še kdaj potreboval.

6. Kdo podari junaku čudežno darilo? _____

Kako ga dobi? _____

_____

7. Kakšno moč ima čudežni predmet? Utemelji s primeri.

_____

_____

_____

_____

8. Mladenič v pravljici s pomočjo podarjenega železnega prstana izpolni tri zahtevne naloge. Katere preizkušnje mora junak opraviti, da dobi kraljično za ženo? Kakšno moč ima čudežni predmet?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

9. Katere živali pomagajo pravljичnemu junaku, ko je v težavah? Kako?

_____

_____

_____

_____

10. Katera oseba je junakov nasprotnik? _____

Se spomniš kakšne pravljice, kjer so junaka do srečnega razpleta pripeljali njegovi pomočniki, na poti pa so jih ovirali pravi nasprotniki, ki so junaku nastavili številne pasti?

_____

_____

_____

11. Pravlјica sodi med **pripovedna**/_____ besedila.

12. Ljudska pravljica je krajša **prozna** pripoved o _____ in fantastičnih dogodkih, predmetih in sposobnostih nastopajočih.

13. Železni prstan je slovenska _____ **pravljica**. Ima vse **pravljичne značilnosti**. Poišči navedene značilnosti v prebrani pravljici:

- kraj in čas nista določena
(_____);
- osebe nimajo lastnih imen ali pa so izmišljena
(_____);
- pravljичna bitja, živali in predmeti imajo čudežno moč
(_____);
- čudodelni predmeti v pravem trenutku pridejo v prave roke
(_____);
- osebe in pravljичna bitja so samo dobra ali samo hudobna
(_____);
- krivica je vedno kaznovana, dobrotu in pravico vedno zmagata
(_____).

13. Kaj se v pravljici ponavlja? Katero število je večkrat uporabljeno?

_____

14. Ljudske pravljice poznajo vsi narodi. Njihovih avtorjev ne poznamo več. Ker **niso bile zapisane**, so se ohranjale s _____. Književnemu besedilu, ki je nastalo na enak način, pravimo _____ **književno besedilo**.

OBNOVA PRAVLJICE – Železni prstan

Slovenska ljudska pravljica Železni prstan govori o sinu siromašne žene, ki se je odločil, da materi ne bo več v breme, zato je odšel po svetu. S seboj je vzel tri krajcarje.

Na poti je srečal otroke, ki so kamenjali psa; prosil jih je, naj ga pustijo. V zameno jim je dal krajcar. Pes je iz hvaležnosti hodil ob dečku. Za krajcar sta si želela kupiti kruh, vendar sta srečala otroke, ki so zavezali mačko v vrečo in jo želeli vreči v vodo. Za mačkino rešitev sta otrokom ponudila krajcar. Deček, pes in mačka so nadaljevali pot in zadnji krajcar ponudili pastirju, da bi prenehal mučiti kačo. Kača je bila preveč osovražena, da bi z njimi nadaljevala pot, zato je dečka poslala na grad svojega očeta, kjer mu bo v zahvalo dala železni prstan. Ta naj bi izpolnil vse želje. Prstan res pričara hrano zanj in za živali. Deček se je vrnil domov, a materi ni izdal skrivnosti o prstanovi moči. Ko sta legla v posteljo, si je deček zaželel, da bi se domača hiša spremenila v palačo, da bi bila na mizi vedno najboljša hrana, da bi imela najlepši vrt in da bi na njem cvetele najlepše cvetlice. Naslednje jutro je bilo vse tako, kot si je deček zaželel. Čez čas se je spremenil v mladeniča; želel se je poročiti, zato je šel h kralju prosit za roko njegove hčere. Kralj je postavil pogoje, da mora mladenič na njegov vrt postaviti najlepšo smreko, poleg njegovega gradu najlepšo palačo in od njegovega do svojega gradu postaviti cesto in drevored, na katerem bo na vsakem drevesu pela druga ptica. Mladenič je to tudi naredil in kralj mu je dal hčer, ta pa je bila zaljubljena v princa iz sosednje dežele, zato se je odločila, da se bo mladeniču maščevala. Ponoči mu je ukradla železni prstan in mladenič se je naslednje jutro zbudil v stari materini hiši.

S psom in z mačko so se podali v svet iskat čudežni prstan. Ko so prišli do morja, je mladenič je počakal na obali, pes in mačka pa sta preplavala vodo in prišla do princesinega gradu. Mačka je splezala vanj, princesa pa se je odločila, da jo obdrži. Ko je mačka ponoči iskala prstan, je srečala miško in jo je želela požreti. Miška ji je obljubila prstan, če jo pusti živeti. Mačka je rade volje popustila in s prstanom stekla na obalo. Sredi morja se je med mačko in psom vnel prepir, kdo bo prstan izročil mladeniču, med tem pa je padel na dno morja. Mimo je priplavala zlata riba in pes jo je hotel požreti. Riba mu je v zameno za življenje ponudila železni prstan.

Mladenič se je z živalmi in s prstanom vrnil k materi in sklenili so, da se preselijo v prelepi grad onkraj morja, princ in princesa pa v revno bajto. In tako se je tudi zgodilo.